

УДК 811.161'246.2'373.45'42:070

Юрый Вячаслававіч Маліцкі, к. філал. н.

Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры

Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Мінск, Беларусь

эл. пошта: sp-sm@mail.ru

Yury Viachaslavavich Malitski, Cand. of Sc. (Philology)

The Center for the Belarusian Culture, Language and Literature researches

of the National Academy of Sciences of Belarus, Minsk, Belarus

e-mail: sp-sm@mail.ru

ПРАГМАТЫКА СУЧАСНАГА БЕЛАРУСКАГА МЕДЫЯТЭКСТУ Ў КАНТЭКСТЕ АКТУАЛЬНАЙ МОЎНАЙ СІТУАЦЫІ

У артыкуле разглядаюцца пытанні прагматычна выніковага сумяшчэння беларускіх і рускіх моўных адзінак у межах медыятэксту ва ўмовах беларуска-рускага білінгвізму.

Ключавыя словы: медыялінгвістыка, медыятэкст, білінгвізм, прагматыка, канатацыя

PRAGMATICS OF MODERN BELARUSIAN MEDIA TEXT IN THE CONTEXT OF THE CURRENT LANGUAGE SITUATION

The article examines the issues of pragmatically resulting combination of Belarusian and Russian language units within the media text in the conditions of Belarusian-Russian bilingualism.

Key words: media linguistics, media text, bilingualism, pragmatics, connotation

Спецыфіку айчыннай моўнай прасторы вызначае дзяржаўны білінгвізм [1]. Беларускае грамадства існуе ў сітуацыі кантактавання дзвюх роднасных камунікатыўных сістэм.

Мэтаі даследавання з'яўляецца вызначэнне прыёмаў рэалізацыі прагматычнай аўтарскай інтэнцыі ў кантэксце беларуска-рускага двухмоўя з улікам канатацый, звязаных з функцыянаваннем беларускай і рускай моў у грамадстве. **Матэрыялам** паслужылі прыклады выкарыстання беларусізмаў у рускамоўных тэкстах. Усе моўныя ілюстрацыі цытуюцца паводле М. І. Канюшкевіч [2]. Для правядзення даследавання намі былі абраны дэскрыптыўны і лексіка-семантычны **метады**, а таксама **прыём** аналізу сацыяльнага, прагматычнага і кагнітыўнага кантэкстаў.

Сумяшчэнне лінгвістычных кодаў у межах аднаго тэксту – распаўсюджаная з'ява ў беларускім медыямаўленні. Псіхалагічнай падставай прагматычнай выніковасці такога сумяшчэння з'яўляецца эфект перарванага адзінства, які выклікае адпаведны пачуццёвы водгук. Лінгвапрагматычныя падставы названага прыёму звязаны з актуальнай сітуацыяй у сферы вуснага гутарковага маўлення, што склалася ў нашай краіне. Акт выкарыстання кожнай з дзяржаўных моў мае свой сацыяльны канататыўны змест, звязаны з палітычнымі, адукацыйнымі, этнакультурнымі акалічнасцямі функцыянавання грамадства, а таксама з ідэалагічнымі, суб'ектыўна-індывідуальнымі ўстаноўкамі моўцы.

Беларускія моўныя элементы ў рускіх тэкстах сродкаў масавай камунікацыі выкарыстоўваюцца найчасцей і сустракаюцца як у складзе загаловачнага комплексу (*Бусел свил гнездо в городе ядерицков; Бульба ждет внимания і інш.*), так і непасрэдна ў тэксце медыяпаведамленняў (*Так что не стоит белорусским «зоркам» взвинчивать на свои выступления цены*). Імпліцытныя канататыўныя зместы, уласцівыя беларускім лексемам, надаюць рускаму тэксту дадатковую эмацыйную нагрузку, якую ў поўнай меры немагчыма рэалізаваць пры дапамозе лексічных сродкаў рускай мовы: *Полузащитник «Ювентуса» не в силах объяснить нашедшее на него затмение, вынудившее его сесть пьяным за руль своего шикарного «Феррари». В результате ДТП он его раздолбал «вицент»*.

Значна больш складанай формай сумяшчэння ў медыятэксце элементаў абедзвюх моў з'яўляецца мэтанакіраваная стылізацыя пад канвергентны варыянт гутарковага беларуска-рускага маўлення – «трасянку». У якасці найбольш яскравага прыкладу такога сумяшчэння можна ўзгадаць вусны тэкставы складнік серый відэаролікаў «Калыханка» і «Оперы для ленивых» гумарыстычнага медыяпраекта «Саша і Сірожа» (1999–2008, 2020). У ім беларуска-рускія фанетыка-арфаэпічныя і, радзей, лексіка-граматычныя канвергентныя з'явы выступалі адным з найважнейшых сродкаў стварэння камічнага эфекту. Камізм пры гэтым не насіў адмоўна-зневажальнага характару, а, хутчэй, актуалізаваў пачуццё нязлоснай іроніі.

Такім чынам, сітуацыя білінгвізму і сацыяльныя канатацыі, звязаныя з выкарыстаннем беларускай і рускай моў у працэсе грамадскай камунікацыі, фарміруюць спрыяльныя ўмовы для мэтанакіраванага сумеснага выкарыс-

таньня сродкаў беларускай і рускай моў у межах асобных тэкставых урыўкаў. Такое сумяшчэнне моўных кампанентаў вырашае прагматычныя задачы аўтара і ажыццяўляецца як на мікраўзроўні (напрыклад, асобныя лексічныя ўкрапленні), так і на макраўзроўні (прынцыпы тэкставай арганізацыі і сувязь з іншымі тэкстамі). Далейшая распрацоўка пытанняў тэкставай вытворчасці ў сферы мас-медыя ва ўмовах бі- і полілінгвізму, на нашу думку, дасць магчымасць асвятліць многія аспекты лінгвістычнай прагматыкі, медыялінгвістыкі ў галіне граматыкі медыйнага маўлення і медыястылістыкі, рэкламнай справы і PR.

ЛІТАРАТУРА

1. Іўчанкаў В. І. Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту. Мінск : БДУ, 2003. 257 с.
2. Конюшкевич М. И. Двухязычное медиапространство. Статья первая. Белорусизмы в русскоязычных текстах белорусских СМИ // Медиалингвистика. 2016. № 4 (14). С. 59–69. URL: <https://medialing.ru/dvuyazychnoe-mediaprostranstvo-statya-pervaya-belorusizmy-v-russkoyazychnyh-tekstah-belorusskih-smi/> (дата обращения: 27.02.2023).